

Leo Trotskij: Militärdoktrin eller pseudomilitärt principrytteri

(22 november-5 december 1921)

[Ur Military Writings, band 5. Gavs ut som pamflett av Militärförlaget i Moskva, 1921. De numrerade noterna är Trotskij's. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Precis som vissa växter bara bär frukt om de inte blir alltför höga, måste även den praktiska konstens löv och blommor beskäras och växten hållas nära sin riktiga grogrund – erfarenhet.
(Clausewitz, *On War (The Theory of Strategy)* [Om krig (strategisk teori)], s 61.)

I. Metoden bakom vår inriktning

Utan tvekan går det att konstatera att det militära tänkandet fått nytt liv och intresset för teori ökat i Röda Armén. Under mer än tre år kämpade och byggde vi medan vi blev beskjutna, och sedan demobiliserade vi och placerade trupperna i förläggning. Denna process är fortfarande inte färdig, men armén har redan närmat sig en högre grad av organisatorisk avgränsning och viss stabilitet. Den känner inom sig ett ökande och allt större behov att titta tillbaka på den väg som redan tillryggalagts, värdera resultaten och dra de mest nödvändiga teoretiska och praktiska slutsatserna för att bli bättre förberedd för morgondagen.

Och vad kommer morgondagen att föra med sig? Nya utbrott av inbördeskrig som får sin näring utifrån? Eller ett öppet angrepp mot oss från de borgerliga staterna? Hur ska vi förbereda vårt motstånd? Alla dessa frågor kräver en inriktning på den internationella politikens, inrikespolitikens och militärpolitikens område. Situationen förändras hela tiden och följaktligen även inriktningen – inte principiellt men i praktiken. Hittills har vi med framgång tagit itu med de militära uppgifter som Sovjetrysslands internationella och interna situation har påtvingat oss. Vår inriktning visade sig vara riktigare, mer förutseende och grundligare än de mäktigaste imperialistländernas, som det ena efter det andra eller tillsammans försökte störta oss, men brände sina fingrar under dessa försök. Vår överlägsenhet beror på att vi bakom vår inriktning har en oersättlig vetenskaplig metod – marxismen. Den är ett kraftfullt och på samma gång mycket raffinerat verktyg – att använda det är inte lätt, man måste lära sig hur det används. Genom långvariga och hårda erfarenheter i vårt partis förflutna har vi lärt oss hur man ska tillämpa marxismens metoder på de mest komplicerade kombinationer av faktorer och krafter under denna historiska epok av skarpa brytningar. Vi använder också marxismen som verktyg för att slå fast grunden för vårt konstruktiva arbete på det militära området.

Det är en helt annan sak med våra fiender. På produktionsteknikens område har den utvecklade borgarklassen visserligen övergivit stagnation, rutinmässighet och vidskepelse, och har försökt att bygga varje fabrik på den vetenskapliga metodens exakta grundvalar, men på den samhällliga inriktningens område har den på grund av sin ställning som klass visat sig vara oförmögen att höja sig till den vetenskapliga metodens höjder. Våra klassfiender är empiriker, det vill säga de agerar från ett fall till nästa och vägleds inte av en analys av den historiska utvecklingen utan av praktiska erfarenheter, rutin, flyktiga blickar och väderkorn.

Förvisso har den brittiska imperialistiska kasten på grundval av empiri givit exempel på omfattande giriga övertaganden, triumferande förutseende och orubblighet som klass. Det är inte för inte som det sagts om de brittiska imperialisterna att de tänker i termer av århundraden och kontinenter. Denna vana att väga och praktiskt bedöma de viktigaste faktorerna och krafterna har den brittiska härskande kasten skaffat sig tack vare sin överlägsna position, sin fördelaktiga strategiska ställning på en ö, och under förhållanden av en relativt långsam och planerad anhopning av kapitalistisk

makt.

De parlamentariska metoderna med personliga kottier, mutor, retorik och bedrägeri, och de koloniala metoderna med blodigt förtryck, hyckleri och all sorts vidrigheter har i lika hög grad ingått i den härskande klickens rikhaltiga arsenal i det största imperiet. Den brittiska reaktionens erfarenheter under kampen mot den stora franska revolutionen förfinade den brittiska imperialismens metoder, gjorde dem mer flexibla, beväpnade dem på allehanda sätt, och gjorde dem följaktligen säkrare mot historiska överraskningar.

Icke desto mindre visar det sig att den globalt härskande brittiska borgarklassens utvecklade fingerfärdighet som klass är otillräcklig – och alltmer otillräcklig vartefter tiden går – för den nuvarande epokens häftiga omvälvningar av de borgerliga regimerna. Även om de kryssar och girar med stor skicklighet så kommer nedgångsperiodens brittiska empiriker – vars fulländade uttryck är Lloyd George – ofrånkomligt att bryta sina nackar.

Den tyska imperialismen uppstod som den brittiska imperialismens motsats. Den tyska kapitalismens febrila utveckling gav de tyska härskande klasserna möjlighet att ackumulera betydligt mer materiella och tekniska värden än internationella och militärpolitiska vanor. Den tyska imperialismen framstod på den internationella scenen som en uppkomling, gick alldeles för långt, halkade till och slogs i stycken. Och ändå, för inte så långesedan, i Brest-Litovsk, betraktade den tyska imperialismens representanter oss som drömmare som av en slump och tillfälligt hade hamnat i toppen.

Vårt parti har steg för steg lärt sig konsten med en allsidig inriktning, från de första underjordiska cirkelarna via all efterföljande utveckling, med sina oändliga teoretiska diskussioner, praktiska försök och misslyckanden, framsteg och reträtter, taktiska konflikter och svängar. De ryska emigranternas vindsvåningar i London, Paris och Genève visade sig när det kommer till kritan vara observationspunkter av oändlig historisk betydelse. Med hjälp av en vetenskaplig analys av den historiska processen blev den revolutionära otåligheten disciplinerad. Handlingsviljan kombinerades med självbehärskning. Vårt parti lärde sig tillämpa den marxistiska metoden genom att handla och tänka. Och denna metod kommer väl till pass för vårt parti idag...

Även om man kan säga att den brittiska imperialismens mer framsynta empiriker har en nyckelring med ett avsevärt antal nycklar att välja mellan, som är användbara för många typiska historiska situationer, så har vi i våra händer en universell nyckel som gör det möjligt för oss att orientera oss rätt i alla situationer. Och medan hela det lager av nycklar som Lloyd George, Churchill och de andra har ärvt uppenbarligen inte är användbara för att öppna en väg ut ur den revolutionära epoken, så är vår marxistiska nyckel förutbestämd att tjäna detta syfte. Vi är inte rädda för att tala högt om denna vår största fördel gentemot våra motståndare, ty det ligger bortom deras makt att själva skaffa vår marxistiska nyckel, eller förfälska den.

Vi förutsåg att det imperialistiska kriget och inledningen på den proletära revolutionens epok var oundvikliga. Utifrån denna synvinkel följde vi därefter krigets utveckling, de metoder som användes under det, förändringarna mellan klasskrafternas olika grupper, och på grundval av dessa observationer formades mycket mer direkt det sovjetiska systemets och Röda arméns ”doktrin” – för att använda ett finare ord. Utifrån en vetenskaplig förutsägelse av den fortsatta utvecklingen fick vi en okuvlig förtröstan att historien arbetade för oss. Detta optimistiska självförtroende har varit och är fortfarande grunden för allt vårt arbete.

Marxismen tillhandahåller inga färdiga recept. Minst av allt kan den tillhandahålla dem på det militära uppbyggets område. Men även här gav den oss en metod. Ty om det är sant att krig är en fortsättning av politiken, bara med andra medel, då följer av det att en armé är en fortsättning och höjdpunkt på hela den samhällsliga och statliga organisationen, men med bajonetten fullt synlig.

Vi närmade oss inte de militära frågorna med utgångspunkt i någon ”militärdoktrin”, en summa av dogmatiska grundprinciper, utan i en marxistisk analys av vad som krävdes för arbetarklassens

självförsvar, när den efter att ha gripit makten tvingades beväpna sig själv, avväpna borgarklassen, kämpa för att behålla makten, leda bönderna mot godsägarna, förhindra kulakdemokratin att beväpna bönderna mot arbetarstaten, skapa en tillförlitlig styrka av befälhavare, och så vidare.

Under uppbygget av Röda armén använde vi avdelningar av Röda Garden, och de gamla förordningarna, och kosackledare, och tidigare tsaristiska generaler. Och detta kan naturligtvis beskrivas som avsaknad av en "enad doktrin" på detta område – att bygga upp armén och dess befälsapparat. Men en sådan bedömning vore pedantiskt banal. Vi tog förvisso ingen dogmatisk "doktrin" som utgångspunkt. Vi skapade i själva verket armén ur det historiska material som fanns till hands, och förenade allt detta arbete utifrån arbetarstatens kamp för att bevara, befästa och formera sig. De som inte kan klara sig utan det metafysiskt besudlade ordet "doktrin" kan säga att vi när vi skapade Röda armén, en väpnad styrka på en ny klassbas, därmed konstruerade en ny militärdoktrin, ty trots de varierande praktiska medlen och den föränderliga taktiken kunde det inte finnas och fanns det inte heller någon plats i vårt militära uppbygge för varken en teorilös empirism eller subjektivt godtycke: från början till slut förenades hela arbetet av det revolutionära klassmålet enhet, av den enade vilja som riktats in på detta mål och av den marxistiska metodens och inriktningens enhet.

2. Med eller utan en doktrin?

Det har gjorts upprepade försök att ge en proletär "militärdoktrin" prioritet över det faktiska arbetet att skapa Röda armén. Så tidigt som i slutet av 1917 ställdes den absoluta principen om manövrerande mot den "imperialistiska" principen om ställningskrig. Arméns organisatoriska form skulle underordnas den revolutionära manövrerande strategin: kårer, divisioner, till och med brigader, förkunnades vara alltför otympliga formationer. Den proletära "militärdoktrinen" förkunnare föreslog att republikens samtliga väpnade styrkor skulle begränsas till enskilda sammansatta avdelningar eller regementen. I grund och botten var detta bara en lite uppiffad gerillaideologi. Inom den extrema "vänsterflygeln" försvarades gerillataktiken öppet. Det utropades ett heligt krig mot de gamla förordningarna eftersom de uttryckte en utlevad militärdoktrin, och mot de nya eftersom de liknade de gamla alltför mycket. Förvisso lyckades anhängarna till den nya doktrinen på den tiden inte ens lägga fram ett utkast till nya förordningar, och de presenterade inte en enda artikel som utsatte våra förordningar för en seriös principiell eller praktisk kritik. Vårt användande av officerare från den gamla armén, speciellt på befälsposter, förklarades vara oförenligt med införandet av en revolutionär militärdoktrin, och så vidare i all oändlighet.

I själva verket var de högljudda förnyarna själva helt och hållet fast i den gamla militärdoktrinen. De försökte bara sätta ett minustecken där det tidigare funnits ett plustecken. Allt deras självständiga tänkande innebär helt enkelt just det. Men det verkliga arbetet att skapa arbetarstatens väpnade styrkor fortskrider längs en annan väg. Speciellt i början försökte vi så mycket som möjligt utnyttja de vanor, seder, kunskaper och medel som fanns kvar från det förflutna, och vi brydde oss inte det minsta om hur mycket den nya armén skulle skilja sig från den gamla i formellt organisatorisk och teknisk mening, eller tvärtom hur mycket den skulle likna den. Vi byggde armén med det mänskliga och tekniska material som fanns till hands, och försökte alltid och överallt säkerställa att den proletära förtruppen fick herraväldet i arméns organisation, det vill säga inom arméns personal, administration, medvetande och känslor. Institutionen med kommissarier är inte någon marxistisk dogm, och inte heller är den en nödvändig del av en proletär "militärdoktrin": under vissa förhållanden var den ett nödvändigt verktyg för att proletariatet skulle kunna övervaka, leda och skola armén politiskt och av detta skäl fick den oerhört stor betydelse i Sovjetrepublikens väpnade styrkors liv. Vi kombinerade den gamla befälsapparaten med den nya, och bara på detta sätt uppnådde vi det nödvändiga resultatet: armén visade sig förmögen att kämpa i arbetarklassens tjänst. Röda arméns mål, dess övervägande klassammansättning av befälhavare och kommissarier, dess anda och hela politiska moral, skiljer sig radikalt från alla andra arméer i världen och den står i fientlig motsättning till

dem. Vartefter Röda armén utvecklas har den blivit alltmer lik dem i formellt organisatoriska och tekniska avseenden. Det kommer inte att räcka att bara bemöda sig om att säga något nytt på detta område.

Röda armén är den proletära diktaturens militära uttryck. De som kräver en mer högtidlig formulering kan säga att Röda armén är ett militärt förkroppsligande av den proletära diktaturens ”doktrin” – för det första därför att proletariats diktatur är säkerställd inom Röda armén själv, och för det andra därför att proletariats diktatur vore omöjlig utan Röda armén.

Men problemet är att det nyvaknade intresset för militär teori ända från början återupplivade vissa av den första periodens dogmatiska fördomar – som förvisso har omformulerats en del men därmed absolut inte förbättrats. Vissa klarsynta förnyare har plötsligt upptäckt att *vi lever, eller rättare sagt inte lever utan slöar, utan en militärdoktrin*, precis som kungen i [H C] Andersens saga som gick omkring utan kläder och inte visste om det. ”Det är åtminstone nödvändigt att skapa Röda arméns doktrin”, säger en del. Andra stämmer in i sången med: ”Vi hamnar fel vad gäller det militära uppbyggets alla praktiska frågor eftersom vi fortfarande inte har löst den grundläggande frågan om militärdoktrinen. Vad är Röda armén? Vad har vi för historiska uppgifter framför oss? Kommer den att föra defensiva eller offensiva krig?” – och så vidare i all oändlighet.

Det visar sig att vi skapade Röda armén, och dessutom en segerrik Röd armé, men försummade att ge den en militärdoktrin. Så denna armé befinner sig i ett tillstånd av förvirring. På den direkta frågan: vad ska denna Röda arméns doktrin vara?, får vi svaret: den måste utgöras av summan av principer rörande struktur, utbildning och våra väpnade styrkors användning. Men detta svar är rent formellt. Röda armén av idag har sina principer om ”struktur, utbildning och användning”. Det vi behöver få reda på är vilken sorts doktrin *saknar vi*? Det vill säga vad har dessa *nya* principer som vi måste föra in i programmet för arméns uppbygge för innehåll? Och just här börjar det mest förvirrade vimsandet. En person gör den sensationella upptäckten att Röda armén är en *klassarmé*, den proletära diktaturens armé. En annan tillägger, att i så måtto som Röda armén är en revolutionär och internationell armé så måste den vara en offensiv armé. Med tanke på denna offensivlusta föreslår en tredje att vi ska lägga särskild uppmärksamhet vid kavalleriet och flygvapnet. Slutligen föreslår en fjärde att vi inte ska glömma bort att använda Machnos *tatjanki*. Åka runt i världen i en *tatjanka** – där har vi en doktrin för Röda armén. Det måste dock sägas att dessa upptäckter, en del korn av förnuftigt tänkande – inte nya, men riktiga – döljs under ett värdelöst yttre skal av mångordighet.

3. Vad är en militärdoktrin?

Låt oss inte leta efter allmänna logiska definitioner, ty de kommer i sig själva knappast att hjälpa oss ur svårigheterna.¹ Låt oss istället närma oss frågan historiskt. Enligt den gamla uppfattningen är militärvetenskapens grunder eviga och gemensamma för alla tider och folk. Men när dessa eviga sanningar bryts konkret så antar de en nationell karaktär. Följaktligen får vi en tysk militärdoktrin, en fransk, en rysk och så vidare. Men om vi tittar på vad militärvetenskapens eviga sanningar innehåller så hittar vi inte mycket mer än några få logiska axiom och geometriska grundprinciper.

* **Tatjanka** var en hästdragen kärra med en plattform för en kulspruta. Användes mycket av Nestor Machnos anarkistiska trupper i Ukraina under inbördeskriget – öa.

1 Kamrat Frunze skriver: ”Man kan ge följande definition av en ’enad militärdoktrin’. Det är den samlade uppsättning läror som armén i en viss stat anammat, och som slår fast hur landets väpnade styrkor byggs upp och de metoder som används för att utbilda och leda styrkorna, på grundval av de åsikter som är förhärskande i den givna staten rörande karaktären på de militära uppgifter som denna stat står inför och metoderna för att genomföra dessa uppgifter som följer av statens klassinnehåll och tillståndet för dess produktivkrafter.” (*Krasnaja Nov*, nr 2, s 94, artikeln ”En enad militärdoktrin och Röda armén” av M Frunze.)

Denna definition kan godtas med vissa förbehåll. Men, vilket kamrat Frunzes hela artikel vittnar om, kan de slutsatser som kan dras av den angivna definitionen inte på något sätt berika Röda arméns ideologiska arsenal. Vi ska ta itu med detta i större detalj senare.

Flankerna måste skyddas, man måste säkerställa kommunikations- och reträttvägar, slagen måste riktas mot fiendens sämst försvarade punkt, etc. De allomfattande formuleringarna i dessa eviga sanningar går långt utöver krigskonstens gränser. Åsnan som stjal havre från en söndrig säck (fiendens sämst försvarade punkt) och vaksamt vänder ändan bort från den sida varifrån faran kan förväntas komma, agerar således i enlighet med militärvetenskapens eviga principer. Ändå står det utom allt tvivel att åsnan som tuggar i sig havre aldrig har läst Clausewitz, eller ens Leer.

Krig, som är ämnet för vår diskussion, är ett social och historiskt fenomen som uppstår, utvecklas, förändrar form och till sist måste försvinna. Av enbart denna orsak kan inte krig ha några eviga lagar. Men krigets motiv är människan, som har vissa bestämda anatomiska och psykiska drag ur vilka det härstammar vissa seder och bruk. Människan verkar i en speciell och jämförelsevis stabil geografisk omgivning. Således har krig i alla tider och bland alla folk fått vissa gemensamma drag som är relativt stabila men ingalunda absoluta. På grundval av dessa drag har det historiskt utvecklats en krigskonst. Dess metoder och bruk genomgår förändringar, tillsammans med de samhällsliga villkor som styr det (teknologi, klasstrukturer, statsmaktens former).

Uttrycket ”nationell militärdoktrin” antydde ett jämförelsevis stabilt men ändå tillfälligt komplex (kombination) av militära beräkningar, metoder, procedurer, vanor, paroller, känslor, som alla motsvarade strukturen i det givna samhället, och först och främst karaktären på dess härskande klass.

Vad är till exempel Storbritanniens militärdoktrin? En beståndsdel som ingår (eller brukade ingå) i den är insikten att det krävdes hegemoni till havs, tillsammans med en negativ inställning till en stående armé och mot värnplikt – eller mer exakt insåg man behovet att Storbritannien behövde en flotta som var starkare än de sammanlagda flottorna hos de näst och nästnästa starkaste makterna, och – vilket möjliggjordes av denna situation – att upprätthålla en liten armé av frivilliga. Kopplat till detta var att stöda en sådan ordning i Europa så att ingen ensam landbaserad makt kunde uppnå en avgörande övermakt på kontinenten.

Utan tvekan brukade denna brittiska ”doktrin” vara den mest stabila av alla militärdoktriner. Dess stabilitet och otvetydighet berodde på den långvariga, planerade oavbrutna utveckling som Storbritanniens makt hade haft, utan händelser och omvälvningar som på något radikalt sätt kunde förändrat styrkeförhållandena i världen (eller i Europa, som tidigare betydde samma sak). Men nu har situationen helt rivits sönder. Storbritannien utdelade det värsta slaget mot sin egen ”doktrin” när hon under kriget tvingades bygga upp sin armé på basis av obligatorisk värnplikt. ”Maktbalansen” på den europeiska kontinenten har rubbats. Ingen litar på den nya styrkebalansens stabilitet. USA:s styrka utesluter möjligheten att längre automatiskt vidmakthålla den brittiska flottans dominerande ställning. Det är för närvarande alltför tidigt att förutsäga vad resultatet kommer att bli av Washingtonkonferensen. Men det är helt uppenbart, att efter det imperialistiska kriget har den brittiska ”militärdoktrinen” blivit otillräcklig, förstörd och helt värdelös. Den har ännu inte blivit ersatt av en ny. Och det är mycket tveksamt om det någonsin kommer att bli en ny, ty epoken av militära och revolutionära omvälvningar och radikala omgrupperingar av världens styrkor ger mycket snäva gränser för militärdoktrinen i den mening som vi ovan har definierat den med avseende på Storbritannien: *en militär ”doktrin” som förutsätter en relativt stabil utrikes- och inrikespolitisk situation.*

Om vi övergår till länderna på den europeiska kontinenten så upptäcker vi att militärdoktrinen till och med under den föregående epoken där hade en mycket mindre definitiv och stabil karaktär. Vad hade den franska militärdoktrinen för innehåll under tidsperioden mellan det fransk-preussiska kriget 1870-1871 och det imperialistiska kriget 1914? Insikten att Tyskland var en nedärvd och oförsonlig fiende, tanken på *revansch*, utbildning av armén och den unga generationen i denna tankes anda, odla en allians med Ryssland, dyrkan av tsardömets militära makt, och slutligen upprätthållande, om än inte med särskilt stor förtröstan, av den bonapartistiska militära traditionen med

en djärv offensiv. Den långvariga perioden av beväpnad fred från 1871 till 1914 gav icke desto mindre Frankrikes militärpolitiska inriktning en relativ stabilitet. Men den franska doktrinen rent militära delar var väldigt torftiga. Kriget utsatte den offensiva doktrinen för en hård prövning. Efter de första veckorna grävde den franska armén ner sig, och trots att de verkligt franska generalerna och de verkligt franska tidningarna under krigets inledande period ständigt upprepade att ställningskrig var ett fejt tyskt påhitt som inte alls stod i samklang med de franska soldaternas heroiska anda, så utvecklades hela kriget icke desto mindre som ett stillastående utmattningskrig. Även om doktrinen om en ren offensiv för närvarande har tagits med i de nya föreskrifterna så motarbetas den, som vi ska se, hårt i Frankrike självt.

Militärdoktrinen i Tyskland efter Bismarck var (i linje med landets politik) till sitt väsen ojämförligt mycket mer aggressiv, men mycket mer försiktig i sina strategiska formuleringar. ”De strategiska principerna kan inte på något sätt överträffa sunt förnuft”, var de order som gavs till Tysklands äldre befälhavare. Men det kapitalistiska välståndets och befolkningens snabba tillväxt lyfte de härskande kretsarna, och framförallt Tysklands adliga officerskast, till allt högre höjder. Tysklands härskande klasser saknade erfarenhet av att verka i världsskala: de misslyckades att ta med styrkor och resurser i beräkningen och gav sin diplomati och strategi en ultra-aggressiv karaktär som låg långt ifrån ”sunt förnuft”. Den tyska militarismen föll offer för sin egen ohämmade offensiva anda.

Vad följer av detta? Att uttrycket ”nationell doktrin” förr i tiden innebar en samling stabila vägledande tankar på de diplomatiska och militärpolitiska områden och strategiska direktiv som var mer eller mindre knutna till dessa. Dessutom visade sig militärdoktrinen – formulandet av den härskande klassens militära inriktning i ett givet land under vissa internationella omständigheter – vara alltmer bestämd, ju mer bestämd, stabil och planerad detta lands inhemska och internationella ställning och utveckling var.

Det imperialistiska kriget och den därav följande perioden av maximal instabilitet har definitivt ryckt undan marken under nationella militärdoktriner på alla områden, och satt behovet att kvickt ta hänsyn till en förändrad situation på dagordningen, med nya grupperingar och förbindelser och ständiga ”principlösa” svängar symboliserade av dagens oro och ångslan. Washingtonkonferensen ger i detta sammanhang en upplysande bild. Efter de prövningar som de gamla militärdoktrinerna har utsatts för under det imperialistiska kriget, är det idag helt obestridligt att inte ett enda land har bibehållit principer och idéer som är stabila nog att kallas en nationell militärdoktrin.

Det är sant att man kan våga sig på att förmoda att nationella militärdoktriner återigen kommer att ta form så fort nya styrkeförhållanden kommer att upprättas i världen, samtidigt som varje enskilt land intar sin position där. Men detta förutsätter att den revolutionära perioden av omvälvningar kommer att upphöra och följas av ny period av organisk utveckling. Men det finns ingen grund för ett sådant antagande.

4. Plattityder och mångordighet

Det kan verka som om kampen mot Sovjetryssland under den nuvarande epoken borde vara en ganska stabil beståndsdel av alla kapitalistiska länders ”militärdoktrin”. Men inte ens detta är fallet. Den komplicerade världssituationen, det ofantliga nätverket av motsägelsefulla intressen, och först och främst de borgerliga regeringarnas ostadiga samhällsliga bas utesluter varje möjlighet att på ett konsekvent sätt ens genomföra en enda ”militärdoktrin”, nämligen kampen mot Sovjetryssland. Eller för att uttrycka det mer exakt, så ändrar kampen mot Sovjetryssland form så ofta och rör sig i sådant sicksackmönster att det vore dödligt farligt för oss att lugna vår vaksamhet med dogmatiska fraser och ”formler” för de internationella relationerna. Den enda naturliga och riktiga ”doktrinen” för oss är: *var på vakt och håll båda ögonen öppna!* Det går inte att ge ett ovillkorligt svar ens när frågan ställs i sin enklaste form, nämligen: kommer vårt viktigaste militära aktivitetsområde under de närmaste åren att vara i öst eller väst? Världssituationen är alltför komplicerad. Den övergripande

de historiska utvecklingen är tydlig, men händelserna följer inte i en på förhand bestämd ordning, och inte heller mognar de enligt ett bestämt tidsschema. I praktiken får man inte reagera på "händelseutvecklingen" utan på fakta, på händelser. Det är inte svårt att gissa vilka historiska varianter som skulle tvinga oss att sätta in våra styrkor huvudsakligen i öst eller tvärtom i väst, att komma till en revolutions hjälp, föra ett försvarskrig eller å andra sidan finna oss tvingade att gå på offensiven. Bara den marxistiska metoden med dess internationella inriktning och att beräkna klasskrafterna i deras föreningar och förändringar, kan göra det möjligt för oss att hitta den lämpliga lösningen i varje konkret fall. Det går inte att hitta på en allmän formel som skulle uttrycka våra militära uppgifter "innersta väsen" under den kommande perioden.

Man kan emellertid, och det görs ofta, ge begreppet militärdoktrin ett mer konkret och begränsat innehåll, nämligen innebörden att vara de rent militära angelägenheternas grundläggande principer som styr militärorganisationens, taktikens och strategins alla sidor. I denna mening kan det sägas att de militära förordningarnas innehåll direkt avgörs av militärdoktrinen. Men vad är det för principer? Vissa dogmatiker framställer frågan så här: vi måste slå fast arméns innersta väsen och syfte, uppgifterna den står inför, och förkroppsliga dessa slutsatser i dess förordningar. Ett sådant sätt att närma sig frågan är i själva verket formalistiskt och livlöst.

Det går att se hur banalt och tomt på innehåll det som sägs vara den militära konstens grundläggande principer är, genom att titta på det högtidligt citerade uttalandet från Foch att det moderna krigens innersta väsen är: "att hitta fiendens arméer för att slå och krossa dem; att med detta enda mål i åtanke anta den inriktning och taktik som på snabbaste och tryggaste sätt kan leda till det." [Foch, *The Principles of War*, 1918, s 42.] Utomordentligt djupsinnigt! Det vidgar våra horisonter enormt! Man behöver bara tillägga att de moderna näringsfysiologiska metodernas innersta väsen består av att lokalisera munnens öppning, lägga in mat där, och efter att den tuggats med minsta möjliga energiåtgång, svälja den. Varför inte från denna princip, som inte på något sätt är underlägsen Fochs metod, försöka härleda exakt vilken sorts mat som behövs, och hur den ska tillagas, och exakt när och av vem den ska sväljas, och framförallt hur denna mat ska anskaffas.

Militära frågor grundas väldigt mycket på erfarenheter, de är väldigt praktiska frågor. Det är ett ytterst riskabelt företag att försöka upphöja dem till ett system där fältförordningar, upprättandet av en skvadron och hur man skär till en uniform härleds från grundläggande principer. Clausewitz förstod detta utmärkt: "Det kanske inte vore omöjligt att skriva en systematisk teori om krig, fylld av intelligens och substans, men de teorier som vi för närvarande besitter är helt andra. Alldeles frånsatt deras ovetenskapliga anda, arbetar de så hårt för att göra sina system sammanhängande och fullständiga att de är fulla av allsköns plattityder, banaliteter och nonsens." [Clausewitz, *op cit*, s 61.]

5. Har vi en "militärdoktrin" eller inte?

Så behöver vi alltså en "militärdoktrin" eller ej? Vissa har anklagat mig för att "undvika" att besvara denna fråga. Men för att kunna ge ett svar måste man trots allt veta vad frågan är, det vill säga vad som menas med militärdoktrin. Innan frågan har ställts klart och begripligt kan man inte annat än "undvika" att besvara den. Låt oss, för att komma närmare det korrekta sättet att formulera frågan, följa vad som har sagts tidigare, dela upp själva frågan i sina ingående delar. Betraktad på detta sätt kan "militärdoktrinen" sägas bestå av följande delar:

1. Vårt lands grundläggande (klass-) inriktning såsom den uttrycks av dess regering i fråga om ekonomi, kultur och så vidare inom inrikespolitiken.
2. Arbetarstatens internationella inriktning. De viktigaste linjerna i vår världspolitik och, knutet till detta, möjliga scener för våra militära operationer.
3. Röda arméns sammansättning och struktur, i linje med arbetar- och bondestatens karaktär

och dess väpnade styrkors uppgifter.

Självklart måste läran om arméns organisation (punkt 3) tillsammans med läran om strategin (punkt 4)* utgöra militärdoktrin i ordets egentliga (eller snäva) mening.

Det går att utveckla analysen ännu mera. Således kan man ur dessa punkter särskilja de uppräknade problemen angående Röda arméns teknologi, eller hur propagandan genomförs i den, etc.

Måste regeringen, det ledande partiet och krigsdepartementet ha definitiva åsikter i alla dessa frågor? Ja, givetvis måste de det. Hur skulle vi kunna bygga Röda armén om vi inte hade uppfattningar om vilken social sammansättning den ska ha, om rekryteringen av officerare och kommissarier, om hur enheterna ska formas, tränas och utbildas, och så vidare? Och det går inte att besvara dessa frågor utan att undersöka arbetarstatens grundläggande uppgifter, inrikespolitiskt och internationellt. Med andra ord måste krigsdepartementet ha vägledande principer för hur man ska bygga, utbilda och reorganisera armén.

Behöver man (och kan man) kalla summan av dessa principer en militärdoktrin?

På det har mitt svar varit och är det fortfarande: om man vill kalla summan av Röda arméns principer och praktiska metoder för en militärdoktrin, då kommer jag, även om jag inte delar denna svaghet för den gammaldags byråkratismens urblekta galoner, inte att strida om det (det är min ”undanflykt”). Men om någon är djärv nog att påstå att vi inte har dessa principer och praktiska metoder,² att vårt kollektiva tänkande inte har arbetat och inte arbetar med dem, då är mitt svar: ni talar inte sanning, ni förvirrar er själva och andra med mångordighet. Istället för att skrika om en militärdoktrin borde ni presentera denna doktrin för oss, visa upp den, åtminstone visa ett uns av denna militärdoktrin som Röda armén saknar. Men hela kruxet är att så fort era militära ”dogmatiker” övergår från klagolåt om hur användbart det vore med en doktrin till försök att tillhandahålla en åt oss, då upprepar de – inte särskilt bra – antingen sådant som har sagts för längesedan och har gått in i vårt medvetande och införlivats i resolutioner från parti- och sovjetkongresser, påbud, beslut, förordningar och instruktioner, långt bättre och mycket mer exakt än vad våra förmenta förnyare gör, eller så blir de förbryllade, stakar sig och lägger fram ett helt oacceptabla hopkok.

Vi kommer nu att bevisa det med avseende på var och en av den så kallade militärdoktrinens ingående delar.

6. Vad för sorts armé förbereder vi, och för vilka uppgifter?

Den gamla armén var ett verktyg för borgarklassens klassförtryck av det arbetande folket. I och med överförandet av makten till de arbetande och utsugna klasserna har det uppstått ett behov av en ny armé som stöttepelare för dagens sovjetmakt och en grundval för att i en nära framtid ersätta den reguljära armén genom att beväpna hela folket, och som stöd till den kommande socialistiska revolutionen i Europa.

Så lyder dekretet om att bilda Röda armén, utfärdat av Folkkommisariernas råd den 12 januari 1918.[§] Jag beklagar djupt att jag här inte kan anföra allt det som sagts rörande Röda armén i vårt partiprogram och i resolutionerna från våra kongresser. Jag rekommenderar starkt läsaren att läsa om dem: dessa skrifter är användbara och upplysande. I dem står det mycket klart ”vad för sorts armé vi förbereder, och för vilka uppgifter”. Vad förbereder de nyanlända militära dogmatikerna sig för att lägga till detta? Istället för att ägna sig åt hårklyverier kring omformuleringar av exakta och klara formuleringar så borde de hellre ägna sig åt att förklara dem med hjälp av propagandaarbete

* I den engelska version varifrån översättningen gjorts saknas punkt 4 – öa.

2 Kamrat Solomin anklagar oss (de den militärvetenskapliga tidskriften *Vojennaja Nauka i Revoljutsija*) för att än så länge inte ha besvarat frågan: ”Vad för sorts armé förbereder vi, och för vilka uppgifter?”

§ Detta dekret utfärdades den 15 (28) januari 1918 – engelska redaktörens anmärkning.

bland Röda arméns män. Det vore mycket mer användbart.

Men det kan sägas, och sägs, att resolutionerna och påbuden inte tillräckligt understryker Röda arméns *internationella* roll, och i synnerhet behovet att förbereda den för offensiva revolutionära krig. Solomin är speciellt bestämd på denna punkt ... ”Vi förbereder inte proletariats klassarmé”, skriver han på sidan 22 av sin artikel, ”en arbetar-bondearmé, bara för försvar mot borgar-gods-ägarnas kontrarevolution, utan också för revolutionära krig (både defensiva och offensiva) mot de imperialistiska länderna, för krig av typen halvt inbördeskrig (?) där den offensiva strategin kan spela en viktig roll.” Sådan är Solomins uppenbarelse, nästan det revolutionära evangeliet. Men ack, som så ofta händer med apostlar har vår författare misstagit sig grovt när han tror att han har upptäckt något nytt. Han formulerar bara något gammalt på ett dåligt sätt. Just därför att krig är en fortsättning av politiken med vapen i hand, så fanns det i vårt parti aldrig och kunde det inte finnas någon principiell konflikt om vilken plats revolutionära krig kan och bör ha under utvecklingen av arbetarklassens världsrevolution. Denna fråga ställdes och löstes i den ryska marxistiska pressen för ett bra tag sedan. Jag skulle kunna citera dussintals ledande artiklar ur partipressen, speciellt från det senaste imperialistiska kriget, som behandlar revolutionära krig av en arbetarstat som något självklart. Men jag ska gå ännu längre tillbaka och citera några rader som jag hade tillfälle att skriva 1905-1906.

Detta ger omedelbart de händelser som nu börjar en internationell karaktär och öppnar en vid horisont. Rysslands politiska frigörelse under arbetarklassens ledning kommer att föra denna klass till höjder som tidigare varit okända i historien, ge den kolossal makt och enorma resurser, och bli det som inleder kapitalismens likvidering, för vilken historien har skapat alla objektiva villkor.

Om det ryska proletariats, efter att temporärt ha fått makten, inte genom sitt eget initiativ för ut revolutionen till Europa, kommer det att tvingas göra så genom den europeiska feodalt-borgerliga reaktionen. Det vore naturligtvis lönlöst att i denna stund söka bestämma de metoder som kommer att användas då den ryska revolutionen stöter emot det gamla kapitalistiska Europa. Men dess metoder kan kanske helt oväntat visa sig. Låt oss ta Polen som ett exempel på en länk mellan det revolutionära österlandet och det revolutionära västerlandet, även om vi tar detta som en illustration till vår tanke snarare än som en verklig förutsägelse.

En seger för revolutionen i Ryssland kommer att innebära en oundviklig seger för revolutionen i Polen. Det är inte svårt att föreställa sig att existensen av en revolutionär regim i de tio provinserna i det ryska Polen måste leda till en revolt i Galizien och Poznan. [Galizien låg i det österrikiska Polen, Poznan i det tyska Polen – engelska övers anmärkning] Hohenzollern- och Habsburgsregeringarna kommer att besvara detta genom att sända militära styrkor till den polska gränsen och gå över den i syfte att krossa sin fiende i själva hans centrum – Warszawa. Det är helt klart att den ryska revolutionen inte kan lämna sin västerländska förtrupp i den preussisk-österrikiska soldatmaktens händer. Krig mot Wilhelm II:s och Franz Josefs regeringar skulle under sådana omständigheter bli en akt av självförsvar för den revolutionära regeringen i Ryssland. Vilken attityd skulle det österrikiska och tyska proletariats då inta? Det är tydligt att de inte skulle kunna förbli passiva medan deras länders arméer ger sig ut på ett kontrarevolutionärt korståg. Ett krig mellan det feodalt-borgerliga Tyskland och det revolutionära Ryssland skulle oundvikligen leda till en proletär revolution i Tyskland. Vi säger till dem som tycker att detta påstående verkar alltför kategoriskt: säg någon annan historisk händelse som med större säkerhet skulle tvinga de tyska arbetarna och de tyska reaktionärerna i öppen kraftmätning. (Ur Trotskij, *Resultat och framtidsutsikter*, på marxistarkiv.se, s 44-45.)

Naturligtvis har inte händelserna utvecklats i den historiska ordning som bara antyds i dessa rader som skrevs för 16 år sedan för att exemplifiera och illustrera en tanke. Men utvecklingens grundläggande inriktning har bekräftat och fortsätter att bekräfta prognosen att den proletära revolutionens epok oundvikligen måste kasta ut den på slagfältet mot världsreaktionens styrkor. Redan för mer än ett och ett halvt årtionde sedan förstod vi således i grund och botten klart ”vad för sorts armé och för vilka uppgifter” vi var tvungna att förbereda oss.

7. Revolutionär politik och metodik

För oss är det alltså inte någon *principiell* fråga inblandad vad gäller revolutionär offensiv krigsföring. Men den proletära staten måste säga samma sak om denna ”doktrin” som internationalens senaste kongress sa angående arbetarmassornas revolutionära offensiv i en borgerlig stat (läran om offensiv): bara en förrädare kan avstå från en offensiv, men bara en dumbom kan begränsa hela vår strategi till en offensiv.

Tyvärr finns det inte så få offensiva dumbommar bland våra nytillkomna förnyare, som under militärdoktrinen fana försöker införa samma ensidiga ”vänstertendenser” i vår militär som fick sin höjdpunkt under kommunisternas tredje kongress i form av teorin om en offensiv: *eftersom* (!) vi lever i en revolutionär epok, *därför* (!) måste kommunistpartiet genomföra en offensiv politik. Att översätta ”vänsterismens” språk till militärdoktrinen språk innebär att mångdubbla misstaget. Samtidigt som de marxistiska strömningarna vidmakthåller grundprincipen att föra en oförsonlig klasskamp, så kännetecknas de på samma gång av en utomordentlig flexibilitet och rörlighet, eller för att tala militärt språk av manöverförmåga. Mot denna kombinerade principfasthet och flexibilitet vad gäller metoder och former ställs en stelbent metodik, som förvandlar frågor om vi ska delta i parlamentariskt arbete eller ej, eller om vi ska godta eller förkasta överenskommelser med icke kommunistiska partier och organisationer, till en absolut metod – som påstås vara tillämpbar på varje sorts omständigheter.

Själva ordet ”metodik” används oftast i skrifter om militär strategi. Epigoner, medelmåttiga arméledare och formalister kännetecknas av att de försöker förvandla en viss kombination av handlingar som motsvarar vissa speciella förhållanden till ett stabilt system. Eftersom människan inte för krig hela tiden utan med långa intervall mellan krigen, så är det vanligt att det föregående krigets metoder och procedurer dominerar militärens tänkande i fredstid. Metodikens felaktiga tendenser får otvivelaktigt sitt uttryck i ansträngningarna att skapa en lära om ”offensivt revolutionärt krig”.

Denna lära innehåller två element: internationellt politiska och operativt strategiska. Ty det handlar först och främst om att på det offensiva krigets språk utveckla en internationell politik som syftar till att skynda på den revolutionära upplösningen, och för det andra ge Röda arméns strategi en offensiv karaktär. Dessa två frågor måste skiljas åt, även om de i vissa avseenden hänger ihop.

Att vi inte avsvär oss revolutionära krig beläggs inte bara av artiklar och resolutioner utan också av avgörande historiska fakta. Efter att den polska borgarklassen på våren 1920 hade påtvingat oss ett försvarskrig försökte vi utveckla vårt försvar till en revolutionär offensiv. Det är sant att vårt försök inte kröntes med framgång. Men just utifrån detta följer den inte oviktiga kompletterande slutsatsen att revolutionära krig, som under vissa förhållanden är odiskutabla verktyg för vår politik, under andra förhållanden kan leda till ett resultat motsatt det avsedda.

Under Brest-Litovskperioden tvingades vi för första gången i stor skala tillämpa en politik av politiskt strategisk reträtt. För många verkade det på den tiden som om det skulle visa sig vara ödesdigert för oss. Men inom bara några få månader visade det sig att tiden hade arbetat bra för oss. I februari 1918 var den tyska militarismen, trots att den redan var underminerad, icke desto mindre stark nog att krossa oss, med våra på den tiden obetydliga militära styrkor. I november föll den tyska militarismen i smulor. Vår reträtt på den internationella politikens område i Brest blev vår räddning.

Efter Brest tvingades vi föra ett oavbrutet krig mot de vitgardistiska arméerna och utländska invasionstrupper. Detta småskaliga krig var både defensivt och offensivt, både politiskt och militärt. Men på det hela taget var vår internationella politik som stat under den perioden i huvudsak en politik av försvar och reträtt (vi avstod från sovjetisering av de baltiska staterna, gav talrika erbjudanden att inleda fredsförhandlingar och var beredvilliga att göra mycket stora eftergifter, inledde den ”nya” ekonomiska politiken, erkände skulderna, och så vidare). I synnerhet var vi ytterst

försonliga gentemot Polen, och erbjöd henne mer gynnsamma villkor än de som ententeländerna tillkännagav för henne. Våra ansträngningar kröntes inte med framgång. Pilsudski angrep oss. Från vår sida antog kriget en klart defensiv karaktär. Detta faktum bidrog enormt till att den allmänna opinionen inte bara bland arbetarna och bönderna utan också bland stora delar av den borgerliga intelligentsian samlades runt oss. Ett framgångsrikt försvar utvecklades på ett naturligt sätt till en segerrik offensiv. Men vi överskattade den revolutionära potentialen hos Polens inhemska situation under den perioden. Denna överskattning fick sitt uttryck i våra operationers överdrivet offensiva karaktär, som översteg våra resurser. Vi avancerade framåt alltför lätt utrustade och resultatet är välkänt: vi kastades tillbaka.

Nästa samtidigt knäcktes den mäktiga revolutionära vågen i Italien – inte så mycket av borgarklassens motstånd som av de ledande arbetarorganisationernas förrädiska passivitet. Misslyckandet för vår augustimarsch mot Warszawa och septemberrörelsens nederlag i Italien förändrade styrkeförhållandena till borgarklassens fördel över hela Europa. Från den tidpunkten har det märkts en större stabilitet i borgarklassens politiska ställning och större självsäkerhet i dess uppträdande. Det tyska kommunistiska partiets försök att skynda på utgången med hjälp av en konstgjord övergripande offensiv gav och kunde inte ge det önskade resultatet. Den revolutionära rörelsen har visat att dess tempo är långsammare än vad vi förväntade oss 1918-1919. Men samhällets grogrund är fortfarande fylld av minor. Krisen inom handel och industri antar enorma proportioner. Det är under den närmaste framtiden fullt möjligt med plötsliga svängningar av den politiska utvecklingen i form av revolutionära utbrott. Men på det hela taget har utvecklingen antagit en mer utdragen karaktär. Internationalens tredje kongress uppmanade de kommunistiska partierna att förbereda sig grundligt och ihärdigt. I många länder har kommunisterna tvingats göra viktiga strategiska reträtter, och avsäga sig ett omedelbart genomförande av de kampuppgifter som de alldeles nyligen ställt sig. Det offensiva initiativet har tillfälligt övergått till borgarklassen. Kommunistpartiernas arbete är nu till sin karaktär övervägande defensivt och organisatoriskt förberedande. Vårt revolutionära försvar förblir som alltid smidigt och spänstigt, det vill säga förmöget att, om det sker en motsvarande förändring av förhållandena, omvandlas till en motoffensiv som i sin tur kan kulminera i en avgörande kamp.

Misslyckandet för marschen mot Warszawa, borgarklassens seger i Italien och den tillfälliga nedgången i Tyskland tvingade oss att göra en brådstörtad reträtt, som inleddes med fördraget i Riga och avslutades med det villkorliga erkännandet av tsarismens skulder.

Under samma period gjorde vi en inte mindre viktig reträtt på det ekonomiska uppbyggets område: accepterandet av koncessioner, avskaffandet av spannmålsmonopolet, uthyrningen av många industriföretag, och så vidare. Det grundläggande skälet till dessa på varandra följande reträtter återfinns i den fortsatta kapitalistiska inringningen, det vill säga de borgerliga regimernas relativa stabilitet.

Exakt vad är det dessa förespråkare av en militärdoktrin vill – för enkelhets skull ska vi kalla dem dogmatiker, en beteckning som de har förtjänat – när de kräver att vi riktar in Röda armén på en offensiv revolutionär krigföring? Vill de helt enkelt få ett erkännande av principen? I så fall slår de in en öppen dörr. Eller anser de att det uppstått sådana förhållanden i den internationella eller inhemska situationen som ställer ett offensivt revolutionärt krig på dagordningen? Men i så fall borde våra dogmatiker inte rikta sina slag mot krigsdepartementet utan mot vårt parti och den Kommunistiska internationalen, ty det var ingen annan än världskongressen som i somras avvisade den revolutionära offensiva strategin såsom varande oläglig, uppmanade alla partier att utföra ett förberedande arbete och biföll Sovjetrysslands defensiva och manövrerande politik som en politik som låg i linje med våra omständigheter.

Eller kanske en del av våra dogmatiker anser, att även om de ”svaga” kommunistpartierna i de borgerliga länderna måste utföra ett förberedande arbete, så borde den ”allsmäktiga” Röda armén

genomföra ett offensivt revolutionärt krig? Kanske det finns några otåliga strateger som verkligen vill lägga ansvaret för den ”slutgiltiga, avgörande konflikten” i världen, eller åtminstone i Europa, på Röda arméns axlar? Det vore bättre att hänga en kvarnsten runt halsen på var och en som på allvar propagerar för en sådan politik, och därefter följa instruktionerna i evangeliet.*

8. Skolning ”i offensiv anda”

När kamrat Solomin försöker klara ut de motsättningar som finns i en lära om offensiv som förs fram under en period av defensiva reträtter, så ger han ”läran” om revolutionära krig ... en skolande innebörd. För närvarande, medger han, är vi förvisso intresserade av fred och kommer att göra allt för att bevara den. Men trots vår defensiva politik är revolutionära krig oundvikliga. Vi måste förbereda oss för dem, och följaktligen måste vi odla en offensiv ”anda” för framtida behov. Offensiven ska därför inte förstås kroppsligen utan i ande och sanning.§ Med andra ord vill kamrat Solomin att det jämte ett förråd av armékex också ska finnas ett förråd av entusiasm för en offensiv att mobilisera. Saker och ting blir inte bättre när vi går vidare. Tidigare såg vi att vår allvarligaste kritiker saknar förståelse för revolutionär strategi, och nu märker vi att han även saknar förståelse för den revolutionära psykologins lagar.

Vi är inte i behov av fred på grund av dogmatiska överväganden, utan därför att det arbetande folket har haft nog av krig och umbäranden. Våra ansträngningar är inriktade på att garantera arbetarna och bönderna en så lång period av fred som möjligt. Vi förklarar för armén att den enda orsaken till att vi inte kan demobilisera är att vi hotas av nya angrepp. Utifrån dessa omständigheter drar Solomin slutsatsen att vi måste ”skola” Röda armén i en ideologi om offensivt revolutionärt krig. Vilken idealistisk syn på ”skolning”! ”Vi är inte starka nog att gå ut i krig och vi tänker inte gå ut i krig, men vi måste vara beredda” – filosoferar kamrat Solomin dystert – ”och därför måste vi förbereda oss för offensiven: sådan är den motsägelsefulla formulering vi kommer fram till.” Formuleringen är förvisso motsägelsefull. Men om Solomin tror att den är ”bra”, en dialektisk motsättning, så har han fel: den är helt enkelt förvirrad.

En av de viktigaste uppgifterna för vår inhemska politik på senare tid har varit att närma oss bönderna. Bondefrågan konfronterar oss särskilt intensivt i armén. Tror Solomin på allvar att vi idag, när den omedelbara risken för att godsägarna ska återkomma har eliminerats och revolutionen i Europa fortfarande bara är en möjlighet, att vi då kan samla vår armé på mer än en miljon man, varav nio tiondelar är bönder, under parollen om ett offensivt krig i syfte att fullfölja den proletära revolutionen? En sådan propaganda vore dödfödd.

Givetvis tänker vi inte för ett ögonblick dölja för det arbetande folket, inklusive Röda armén, att vi alltid i princip kommer att vara för ett offensivt revolutionärt krig under de förhållanden då ett sådant krig skulle kunna hjälpa till att befria det arbetande folket i andra länder. Men att anta att man på grundval av ett sådant principuttalande kan skapa eller ”odla” en verksam ideologi för Röda armén är att misslyckas att förstå både Röda armén och dessa förhållanden. I själva verket betvivlar inte en enda förnuftig man i Röda armén, att om vi inte angrips i vinter eller till våren så kommer vi förvisso inte att störa freden själva, utan kommer att inrikta alla våra ansträngningar på att läka våra sår, och dra fördel av andrummet. Vårt utmattade land håller på att lära sig soldathantverket, att beväpna och bygga upp en stor armé för att försvara oss mot angrepp. Här har ni en ”doktrin” som är klar, enkel och i linje med verkligheten.

Det var just på grund av att vi ställde frågan på detta sätt på våren 1920 som varenda man i Röda armén var fast övertygad om att det borgerliga Polen hade tvingat på oss ett krig som vi inte ville ha och som vi hade försökt skydda folket från genom att göra väldigt stora eftergifter. Det var just

* ”Men den som förför en av dessa små som tro på mig, för honom vore det bättre att en kvarnsten hängdes om hans hals och han sänktes ned i havets djup.” - Matteus 18:6.

§ ”Gud är ande, och de som tillbedja måste tillbedja i ande och sanning.” - Johannes 4:24.

denna övertygelse som framkallade den enorma ilskan och hatet mot fienden. Det var just på grund av detta som kriget, som började som ett försvarskrig, senare kunde utvecklas till ett anfallskrig.

Motsättningen mellan en defensiv propaganda och krigets (när det kommer till kritan) offensiva karaktär är en ”bra”, livskraftig, dialektisk motsättning. Och vi har ingen som helst grund för att ändra karaktären och inriktningen på vårt skolande arbete i armén för att behaga virrpannor, även om de talar i namn av en militärdoktrin.

De som talar om revolutionära krig hämtar vanligtvis sin inspiration från minnen om den stora franska revolutionens krig. I Frankrike började de också med försvar: de skapade en armé för försvar och gick därefter på offensiven. Till tonerna av *Marseljäsen* marscherade de beväpnade *sansculotterna* med sin revolutionära sopkvast över hela Europa. Det är väldigt frestande med historiska liknelser. Men man måste vara försiktig när man tar till dem. Annars kan formella likheter få en att bortse från materiella skillnader. I slutet av 1800-talet var Frankrike det rikaste och mest civiliserade landet på den europeiska kontinenten. På 1900-talet är Ryssland Europas fattigaste och mest underutvecklade land. Jämfört med de revolutionära uppgifter som vi står inför idag, var den franska arméns revolutionära uppgifter mycket ytligare till sin natur. På den tiden handlade det om att störta ”tyranner”, att avskaffa eller lindra den feodala livegenskapen. Idag handlar det om att fullständigt krossa utsugning och klassförtryck. Men de franska vapnens roll – det vill säga ett utvecklat land i förhållande till det underutvecklade Europa – visade sig vara mycket begränsad och övergående. När bonapartismen, som hade vuxit fram ur de revolutionära krigen, föll så återvände kungarna och feodalherrarna.

Under den gigantiska klasskamp som utvecklas idag kan väpnad intervention utifrån bara vara av beledsagande, bidragande, understödjande betydelse. En väpnad intervention kan påskynda slutet och underlätta segern. Men för detta måste revolutionen inte bara vara mogen i förhållande till samhällsförhållandena – det är redan fallet – utan också med avseende på den politiska medvetenheten. Väpnad intervention är som en förlossningsläkares tång: använd i rätt ögonblick kan den minska födslosmärtna, men om den används alltför tidigt kan den bara orsaka missfall.

9. ”Militärdoktrinen” strategiska och tekniska innehåll (manövreringsförmåga)

Det vi hittills har sagt gäller inte så mycket Röda arméns struktur och funktionsmetoder, som de politiska uppgifter som arbetarstaten förelägger Röda armén.

Låt oss nu närma oss militärdoktrinen i ordets snävare mening. Vi hörde från kamrat Solomin att vi, så länge vi inte förkunnar läran om offensivt revolutionärt krig, kommer att förbli förvirrade och begå misstag i organisatoriska, militärt skolande, strategiska och andra angelägenheter. Men sådana plattityder hjälper oss inte långt. Istället för att upprepa att bra praktiska slutsatser med nödvändighet måste följa av en bra lära, så varför inte försöka erbjuda oss dessa slutsatser? Tyvärr! Så fort våra dogmatiker försöker komma fram till slutsatser så erbjuder de oss antingen en halvhjärtad omstuvning av gamla nyheter eller den mest fördärvliga sortens ”självständigt tänkande”.

Våra förnyare lägger ner sin mesta energi på att försöka ankra fast militärdoktrinen på de operativa frågornas område. Enligt dem skiljer sig Röda armén, när det gäller strategi, *principiellt* från alla andra arméer, ty under vår epok av orörlighet är det grundläggande draget hos Röda arméns operationer *förmågan att manövrera och aggressivitet*.

Utan tvekan kännetecknas operationerna under ett inbördeskrig av en ovanligt stor andel manövrerande. Men vi måste ställa oss exakt denna fråga: härrör Röd arméns manövrerande ur dess inre kvalitéer, dess klasskaraktär, dess revolutionära anda, dess kämpaglöd – eller beror den på objektiva villkor, på krigsskådeplatsernas väldiga omfång och det jämförelsevis lilla antalet trupper som var inblandade? Denna fråga är inte oviktig om vi inser att revolutionära krig inte bara kommer att utkämpas vid Don och Volga utan också vid Seine, Schelde och Themsen.

Men låt oss under tiden återvända till våra inhemska floder. Var det bara Röda armén som kännetecknades av manövreringsförmåga?

Nej, de vitas strategi var helt och hållet en manövreringsstrategi. I de flesta fall var deras trupper underlägsna våra trupper i antal och moral, men överlägsna i fråga om militär skicklighet. Därför uppstod behovet av en manövreringsstrategi först hos de vita. Under de inledande skedena lärde vi manövrerande från dem. Under inbördeskrigets slutskede var det ständigt en situation med manövrerar som bemöttes med manövrar. Slutligen var den största manövreringsförmågan betecknande för Ungerns och Machnos operationer, dessa inbördeskrigets degenererade, kriminella utväxter. Vad kan vi dra för slutsatser av det? Att manövrerande inte kännetecknar en revolutionär armé utan inbördeskriget som sådant.

Under krig mellan länder åtföljs operationerna av en rädsla för avstånd. Genom att överge sin bas, sitt eget folk, det område där dess eget språk talas, befinner sig armén, eller ett detachment, i en helt främmande omgivning där den varken har tillgång till stöd, skydd eller hjälp. Under ett inbördeskrig kan båda sidor, i större eller mindre grad, hitta stöd bakom motståndarens linjer. Krig mellan länder förs (åtminstone brukade de föras) av otympliga massor där båda sidor mobiliserar sina nationella och statliga resurser. Inbördeskrig betyder att landet som skakas om av revolution ser sina styrkor och resurser delas i två, att kriget – i synnerhet i sitt inledningsskede – på båda sidor förs av en handlingskraftig minoritet och följaktligen av mer eller mindre knapphändiga och därmed rörliga massor, och av detta skäl är mycket mer beroende av improvisering och slumpen.

Inbördeskrig kännetecknas av manövrerande på båda sidor. Man kan därför inte anse att manövreringsförmåga är en speciell yttring av Röda arméns revolutionära karaktär.

Vi segrade under inbördeskriget. Det finns ingen grund för oss att betvivla att vi hade ett överlägset strategiskt ledarskap. Men när det kommer till kritan säkrades segern av den proletära förtruppens entusiasm och självupppoffring och det stöd som bondemassorna gav. Men dessa omständigheter skapades inte av Röda armén – de var den historiska förutsättningen för dess uppkomst, utveckling och framgång.

I tidningen *Vojennaja Nauka i Revoljutsija* anmärker kamrat Varin,³ att våra truppers rörlighet överträffade alla historiska föregångare. Det är ett mycket intressant påstående. Det vore önskvärt om det kunde bekräftas noggrant. Otvivelaktigt krävde de utomordentligt snabba förflyttningarna uthållighet och självupppoffring, och de var beroende av arméns revolutionära anda, av den geist som kommunisterna bidrog med till den. Här är en intressant uppgift för militärakademiens studenter: att utifrån den distans som täckts jämföra Röda arméns marscher med andra exempel ur historien, i synnerhet med den stora franska revolutionens armés marscher. Å andra sidan borde samma faktorer jämföras mellan de röda och vita under vårt inbördeskrig. När vi avancerade slog de till reträtt och vice versa. Uppvisade vi i genomsnitt högre uthållighet under marscherna, och i vilken mån var detta en av faktorerna bakom vår seger? Det är obestridligt att det kommunistiska inslaget i enskilda fall kunde ge upphov till övermänskliga ansträngningar. Men det krävs en speciell undersökning för att avgöra om samma resultat höll i sig under ett helt fälttåg, under vars förlopp organismens fysiologiska förmåga måste göra sig kännbar. En sådan analys lovar givetvis inte att vända upp och ner på all strategi. Men den skulle utan tvekan berika våra kunskaper om inbördeskrigets och den revolutionära arméns karaktär med en del värdefulla objektiva data.

Att försöka slå fast de drag som under den senaste perioden kännetecknat Röda arméns strategi och taktik som lagar och upphöja dem till dogmer kan gör en hel del skada och till och med visa sig vara ödesdigert. Det går redan på förhand att säga att Röda arméns operationer i Asien – om de skulle äga rum där – av nödvändighet skulle bli ytterst manövrerande till sin natur. Kavalleriet måste spela den viktigaste och ibland till och med enda rollen. Men å andra sidan kan det inte finnas några

3 Kamrat Varins artikel "Om inbördeskrigets lärdomar" i tidskriften *Vojennaja Nauka i Revoljutsija*, 1921.

tvivel om att militära operationer på arenan i väst skulle bli betydligt mer begränsade. Operationer som genomförs på territorier med en annan nationell sammansättning och som är mer tätbefolkade, med en högre kvot mellan antalet trupper och det givna territoriet, skulle otvivelaktigt göra det mer till ett ställningskrig och hursomhelst inskränka friheten att manövrera inom ojämförligt mycket snävare gränser.

Insikten att det var bortom Röda arméns förmåga att försvara befästa positioner (Tuchatjevskij) sammanfattar på det stora hela den föregående periodens lärdomar, men kan absolut inte tas som en absolut regel för framtiden. För att försvara befästa positioner krävs det värntrupper, eller rättare sagt trupper av hög nivå som svetsats samman av erfarenheter och har tilltro till sig själva. Under den föregående perioden började vi bara samla dessa erfarenheter. Varje enskilt regemente och armén i sin helhet improviserade. Det gick att garantera entusiasm och geist, och det uppnådde vi, men det var inte möjligt att på ett konstgjort sätt skapa den nödvändiga rutinen, den automatiska solidariteten, intilliggande enheters tilltro att det existerar ett ömsesidigt stöd mellan dem. Det går inte att skapa traditioner med hjälp av påbud. I viss utsträckning existerar de nu, och vi kommer att samla allt fler vartefter tiden går. På detta sätt kommer vi att skapa förutsättningarna för att både genomföra bättre manövrer och om behovet uppstår också ställningskrig.

Vi måste avvisa försöken att bygga en absolut revolutionär strategi på de begränsade erfarenheterna av tre års inbördeskrig, under vilka enheter av en speciell kvalitet kämpade under speciella förhållanden. Clausewitz varnade starkt mot detta. ”Vad skulle kunna vara mer naturligt”, skrev han, ”än det faktum att den franska revolutionens krig hade sin karakteristiska stil, och vilken teori kunde förväntas förena den? Risken är att den sortens stil, som utvecklats ur ett enda fall, med lätthet kan överleva den situation som gav upphov till den: ty förhållandena förändras omärkligt. Denna risk är just det som teorin ska förhindra med hjälp av en lättförståelig, förnuftig kritik. 1806 stod de preussiska generalerna under inflytande av denna metodik”, och så vidare.* De preussiska generalerna är inte de enda som lutar åt metodism, det vill säga stereotyper och vedertagna mönster.

10. Offensiv och defensiv i ljuset av det imperialistiska kriget

Det hävdas att den revolutionära strategins andra särdrag är dess *aggressivitet*. Försöket att bygga en lära på denna grundval förefaller ännu mer ensidigt med tanke på det faktum, att under tidsperioden före världskriget så odlades den offensiva strategin i de på inget sätt revolutionära generalstaberna och militärakademierna i nästan alla större länder i Europa. I motsats till vad kamrat Frunze skriver⁴ var offensiven (och är formellt än idag) den franska republikens officiella doktrin. Jaurès kämpade outtröttligt mot den rena offensivens dogmatiker, och ställde mot den pacifismens rent defensiva dogmatism. Det senaste kriget ledde till en skarp reaktion mot den franska generalstabens traditionella officiella doktrin. Den franska militärtidskriften *Revue militaire française* (1 september 1921, s 336) citerar följande förslag, som den franska generalstaben 1913 hade lånat från tyskarna och införlivat i *Förordningar för hur stora enheter ska genomföra operationer*. ”Lärdomarna från det förflutna”, kan vi läsa, ”har burit frukt: den franska armén återvänder till sina traditioner och tillåter hädanefter inte att operationer kan genomföras i enlighet med någon annan lag än offensiven.” Tidskriften fortsätter: ”Denna lag införde strax efter förordningarna som styrde vår övergripande taktik och varje vapengrens speciella taktik, och skulle komma att dominera undervisningen både av våra marskalkar under utbildning och – via konferenser, praktiska övningar på kartor eller på marken – våra befälhavare, och slutligen genom det förfarande som kallades *les*

* Clausewitz, *op cit*, s 152-155. Men den sista meningen har Trotskij kortat ner, och den lyder egentligen: ”När de preussiska generalerna 1806 ... kastade sig in i katastrofens käftar genom att använda Fredrik den stores öppna stridsorder, var det inte bara ett exempel på en stil som hade överlevt sin användbarhet, utan den värsta fantasilöshet som rutiner någonsin lett till. Resultatet blev att den preussiska armén under Hohenlohe slogs i spillror mycket mer fullständigt än någon armé någonsin krossats på slagfältet.” - engelska redaktörens anmärkning.

4 I den tidigare citerade artikeln i *Krasnaja Nov*.

grandes manoeuvres.”

Resultatet blev [fortsätter tidskriften] en formlig passion för den berömda lagen om offensiv, och var och en som dristade sig att föreslå en förändring till förmån för defensiven fick ett mycket dåligt mottagande. Om man skulle vara en bra marskalk under utbildning var det nödvändigt, om än inte tillräckligt, att hålla på att böja verbet ”att angripa”.

Den konservativa tidningen *Journal des Débats* från 5 oktober 1921 utsätter utifrån denna ståndpunkt de förordningar för infanterimanövrar som utfärdades i somras för en hård kritik. ”I början av detta utmärkta lilla verk”, skriver tidningen, ”framförs ett antal principer ... som presenteras som den officiella militärdoktrinen för 1921. Dessa principer är perfekta: *men varför har redaktörerna rättat sig efter den gamla sedvanan, varför har de förärat sin första sida med ett förhålligande av offensiven? Varför lägger de i ett ledande stycke fram detta axiom: 'Den som angriper först gör intryck på sin motståndare genom att visa att hans vilja är överlägsen'?*”

Efter att ha analyserat erfarenheterna från två enastående ögonblick under kampen på den franska fronten, säger tidningen:

Offensiven kan bara imponera på en motståndare som berövats sina resurser eller vars slätstrukenhet är sådan att man aldrig har rätt att räkna med den. En motståndare som är medveten om sin styrka låter sig inte imponeras det minsta av ett angrepp. Han tar inte fiendens offensiv som en yttring av en vilja som är överlägsen hans egen. Om defensiven är önskad och förberedd, som i augusti 1914 [av tyskarna] eller i juli 1918 [av fransmännen], då är det tvärtom försvararna som anser sig ha en överlägsen vilja, eftersom *den andre går i en fälla*.

Militärkritikern fortsätter:

Ni begår ett märkligt psykologiskt misstag när ni fruktar (fransmännens) passivitet och förkärlek för defensiven. Fransmännen vill inget hellre än att ta till offensiven, vare sig de angriper först eller som tvåa – det vill säga en offensiv som är riktigt organiserad. Men berätta inga fler sagor från Tusen och en natt om herren som angriper först med en överlägsen vilja. Offensiven ger inte seger av sig själv. Den ger framgång när alla möjliga sorters resurser har samlats ihop för den, och när de är överlägsna de resurser som motståndaren besitter, ty trots allt *är det alltid den som är starkast på slagfältet som slår den svagare*.

Man kan naturligtvis försöka avvisa denna slutsats på grund av att den dras utifrån erfarenheterna av ställningskrig. Men i själva verket följer den ännu mer direkt och uppenbart från ett manöverkrig, om än i annan form. Ett manöverkrig är krig på enorma vidder. Under ansträngningarna att ödelägga fiendens trupper sätter det inga stora förhoppningar till vidder. Dess rörlighet visar sig inte bara under offensiverna utan också under reträtterna, som bara är en positionsförändring.

11. Aggressivitet, initiativ och energi

Under revolutionens första period undvek Röda armén i allmänhet offensiven, och föredrog att fraternisera och diskutera. Under denna period då revolutionära idéer spontant översvämmade landet visade sig denna metod vara mycket effektiv. De vita försökte på den tiden tvärtom tvinga fram offensiver för att skydda sina trupper från revolutionär upplösning. Även sedan diskussioner hade upphört att vara den revolutionära strategins viktigaste resurs fortsatte de vita att kännetecknas av att uppvisa större aggressivitet än vad vi gjorde. Bara gradvis utvecklade de röda trupperna den energi och det självförtroende som gör avgörande aktioner möjliga. Röda arméns efterföljande operationer kännetecknades i oerhörd omfattning av manöverförmåga. Kavallerianfall var det mest slående uttrycket för denna manöverförmåga. Men även dessa plötsliga angrepp lärde vi oss av Mamontov.* Av de vita lärde vi oss också att göra snabba genombrott, inneslutningsrörelser, och att

* **Konstantin Mamontov** var general för Donkosackerna och stred med de vita arméerna under inbördeskriget – öa.

tränga in i fiendens eftertrupper. Låt oss komma ihåg det! Under den inledande perioden försökte vi försvara Sovjetryssland med hjälp av en kedja, genom att hålla tag i varandra. Först senare, när vi hade lärt oss från fienden, samlade vi våra trupper till knytnävar och skänkte dessa nävar rörlighet, först senare satte vi arbetare på hästryggen och lärde oss att göra kavallerianfall i stor skala. Att anstränga oss lite och minnas detta räcker för att vi ska inse hur ogrundad och ensidig, hur teoretiskt och praktiskt felaktig, den ”doktrin” är enligt vilken en revolutionär armé i sig själv kännetecknas av en offensiv och manövrerande strategi. Under vissa omständigheter passar den bäst för en kontrarevolutionär armé som tvingas kompensera sitt lilla antal med sina skickliga kadrers aktivitet.

Det är just under ett manöverkrig som skillnaden mellan defensiv och offensiv raderas ut enormt mycket. Manöverkrig är rörliga krig. Syftet med rörelserna är att krossa fiendens trupper på ett avstånd av 100 *verst* eller så.* Manövrer utlovar seger om de får oss att behålla initiativet i våra händer. De grundläggande dragen i en manöverstrategi är *inte formell aggressivitet utan initiativ och energi*.

Tanken att Röda armén i varje ögonblick resolut gick på offensiven på den viktigaste fronten samtidigt som den tillfälligt försvagade sig på de andra fronterna, och att just detta på mest målande sätt kännetecknar Röda arméns strategi under inbördeskriget (se kamrat Varins artikel) är i huvudsak riktig men uttrycks ensidigt och ger därmed inte alla nödvändiga slutsatser. *Samtidigt som vi gick till offensiv* på en front som vi av politiska och militära skäl i det givna läget ansåg vara viktigast, så försvagade vi oss på de andra fronterna och övervägde möjligheten av att bli kvar på defensiven där eller *slå till reträtt*. Men, förstår ni, vad detta visar är just det faktum – så konstigt att det förbises! – att i våra övergripande operationella planer befann sig reträtt sida vid sida med anfall, som en oundgänglig länk. De fronter där vi förblev på defensiven eller drog oss tillbaka var bara delar av vår övergripande ringformade front. På dessa delar kämpade enheter ur samma Röda armé, dess soldater och befälhavare, och om all strategi ska begränsas till offensiven då är det uppenbart att trupperna på de fronter där vi inskränkte oss till försvarsoperationer och till och med slog till reträtt, måste ha varit drabbade av depression och demoralisering. Arbetet att utbilda trupperna måste självklart innefatta tanken att en reträtt inte innebär att springa iväg, att det finns strategiska reträtter antingen på grund av ansträngningar att bevara manskapet intakt eller förkorta fronten eller lura in fienden djupare för att ännu säkrare krossa honom. Och om det är berättigat med en strategisk reträtt då är det fel att inskränka all strategi till offensiv. Och låt oss upprepa att det är speciellt uppenbart och oomtvistligt just med hänsyn till manöverstrategin. Självklart är en manöver en komplicerad kombination av rörelser och slag, förflyttning av styrkor, marscher och slag, med det yttersta syftet att krossa fienden. Men om man utesluter strategiska reträtter ur begreppet manövrer då kommer strategin uppenbarligen att få en ytterst rätlinjig karaktär – det vill säga att den kommer att upphöra att vara en manöverstrategi.

12. Längtan efter ett stabilt schema

Vad bygger vi för sorts armé? [frågar kamrat Solomin] Med andra ord: vilka fiender hotar oss och med hjälp av vilka strategiska metoder (defensiva eller offensiva) ska vi ta itu med dem snabbast och på mest ekonomiska sätt? (*Vojennaja Nauka i Revoljutsija*, nr ?, s 19.)

Detta sätt att formulera frågan vittnar allra tydligast om att Solomins, den nya militärdoktrинens budbärare, eget tänkande är helt fångat i den gamla dogmatismens metoder och fördomar. Österrike-Ungerns generalstab (liksom flera andra) utarbetade under loppet av flera decennier ett antal tänkbara krigsplaner: variant ”I” (mot Italien), variant ”R” (mot Ryssland), med lämpliga kombinationer av dessa varianter. I dessa planer utgjorde de italienska och ryska styrkornas numerära styrka, beväpning, omständigheter som styrde deras mobilisering, strategiska koncent-

* **Verst** är ett gammalt ryskt längdmått, och är lika med 1066,8 m – öa.

rationer och grupperingar, etc, faktorer vars omfattning var om inte konstant så åtminstone stabil. På detta sätt var den österrikisk-ungerska ”militärdoktrinen”, som grundade sig på specifika politiska antaganden, bestämd i sin kunskap om vilka fiender som hotade Habsburgarnas kejsardöme, och från det ena året till det andra grubblade de över hur de skulle hantera dessa fiender ”på mest ekonomiska sätt”. Generalstabernas medlemmar i alla länder tänkte i bestämda banor av ”varianter”. Om en framtida fiende uppfann ett bättre pansar så motverkades det genom att förstärka ens artilleri, och vice versa. Rutinmänniskor som utbildats i denna tradition skulle oundvikligen känna sig helt malplacerade under de omständigheter under vilka vi utför vårt militära uppbygge. ”Vilka fiender hotar oss?” – det vill säga var finns vår generalstabs varianter för framtida krig? Och med hjälp av vilka strategiska metoder (defensiva eller offensiva) tänker vi förverkliga dessa redan på förhand skisserade varianter? När jag läste Solomins artikel påmindes jag ofrivilligt om skämtbilden av militärdoktrинens dogmatiker, general Borisov i generalstaben. Oavsett vilket problem som diskuteras så höjde Borisov ofelbart två fingrar för att få möjlighet att säga: ”Denna fråga kan bara beslutas i anslutning till militärdoktrинens andra frågor, och av denna orsak är det först av allt nödvändigt att införa en chef för generalstaben.” Ur generalstabschefens sköte skulle militärdoktrинens träd växa fram och ge alla de nödvändiga frukterna, precis som det hände under antiken med dottern till Österns kung. Precis som Borisov tränar Solomin i grund och botten efter detta förlorade paradiset av stabila förutsättningar för ”militärdoktrинen”, där man tio eller tjugo år i förväg visste vilka fienderna skulle vara, och varifrån och hur de hotade. Liksom Borisov behöver Solomin en generalstabschef som ska samla ihop spillrorna efter lerkäret, lägga upp dem på en hylla och sätta beteckningar på dem: variant ”I”, variant ”R”, och så vidare. Kanske Solomin på samma gång kan ge oss namnet på den allenarådande hjärna han har i åtanke? För vår del känner vi – tyvärr! – inte till någon sådan hjärna, och är till och med av uppfattningen att det inte kan finnas någon sådan hjärna eftersom de uppgifter den ställs inför är ogenomförbara. Genom att Solomin hela tiden har talat om revolutionära krig och en revolutionär strategi har han förbisett just detta: *den nuvarande tidsperiodens revolutionära karaktär*, som har medfört en våldsamt rubbning av stabiliteten för både de internationella och inhemska förhållandena. Tyskland existerar inte längre som militär makt. Icke desto mindre tvingas den franska militarismen att med feberaktiga ögon följa de mest obetydliga händelserna och förändringarna i Tyskland inre liv och vid Tysklands gränser. Tänk om Tyskland plötsligt bygger upp en armé på flera miljoner man? Vilket Tyskland? Kanske det kommer att vara Ludendorffs Tyskland? Men kanske detta Tyskland bara kommer att ge en impuls som visar sig vara ödesdiger för det nuvarande ruttna halva jämviktstillståndet och röja vägen för Liebknechts och Luxemburgs Tyskland? Hur många ”varianter” måste generalstaben ha? Hur många krigsplaner måste man ha för att ”på ett ekonomiskt sätt” orka med alla faror?

I mina arkiv har jag inte så få rapporter, tjocka, tunna och medeltjocka, vars lärda författare med artigt pedagogiskt tålamod förklarade för oss att varje makt med självrespekt måste införa exakta, ordentliga förordningar, på förhand klarlägga vilka de möjliga fienderna är och skaffa fram lämpliga allierade, eller åtminstone neutralisera alla som kan neutraliseras. Ty, som författarna till dessa rapporter förklarar går det inte att förbereda sig för framtida krig ”i okunnighet”: det går varken att avgöra arméns styrka eller dess besättning eller hur den ska placeras. Jag minns inte om Solomin hade skrivit under någon av dessa rapporter, men hans tankar fanns där. Skam till sägandes var alla dessa författare från Borisovs skola.

Den internationella linjen, inklusive den internationella militära inriktningen, är svårare idag än på Trippelalliansens och Trippelententens tid. Men det finns inget att göra åt det: epoken med historiens största både militära och revolutionära omvälvningar har rubbat vissa varianter och stereotyper. Det kan inte finnas någon stabil, traditionell, konservativ inriktning. Linjen måste vara vaksam, rörlig och envis – eller om ni så önskar manövrerande till sin natur. Envis betyder inte aggressiv, men det betyder verkligen att vara helt i linje med dagens kombination av internationella relationer och inrikta största möjliga krafter på dagens uppgift.

Under de nuvarande internationella förhållandena kräver inriktningen mycket större intelligens än vad som krävdes för att utarbeta militärdoktrinen konservativa inslag under den period som ligger bakom oss. Men på samma gång genomförs arbetet i mycket större skala och med hjälp av mycket mer vetenskapliga metoder. Det grundläggande arbetet att bedöma den internationella situationen och de uppgifter för den proletära revolutionen och Sovjetrepubliken som den leder till utförs av partiet, med hjälp av dess gemensamma tänkande, och vägledningen som detta arbete ger tillhandahålls av partiets kongresser och dess centralkommitté. Vi tänker inte bara på det ryska kommunistpartiet utan också vårt internationella parti. Så formalistiska Solomins krav, att vi ska sammanställa en katalog över våra fiender och avgöra om vi ska angripa och exakt vem vi ska angripa, verkar när vi jämför detta med det arbete, att bedöma revolutionens och kontrarevolutionens nuvarande styrkor och hur de utvecklas, som genomfördes av Kommunistiska internationalens senaste kongress! Vilken annan ”doktrin” behöver man?

Kamrat Tuchatjevskij lämnade in ett förslag till Kommunistiska internationalen att det skulle inrättas och kommenderas till en internationell generalstab.⁵ Detta förslag var givetvis felaktigt: det motsvarade inte situationen och de uppgifter som kongressen hade formulerat. Om Kommunistiska internationalen *de facto* kunde skapas först sedan det hade skapats starka kommunistiska organisationer i de viktigaste länderna, så gäller detta ännu mer en internationell generalstab, som bara kan uppstå på grundval av nationella generalstabers i flera proletära stater. Så länge denna grund saknas skulle en internationell generalstab oundvikligen bli en karikatyr. Tuchatjevskij ansåg det nödvändigt att fördjupa sitt misstag genom att trycka sitt brev i slutet på sin intressanta lilla bok *Klassernas krig*. Detta misstag är av samma storleksordning som kamrat Tuchatjevskijs häftiga teoretiska angrepp på milisen, som han anser stå i motsättning till Tredje internationalen. Låt oss i förbigående notera att offensiver som inleds utan tillräckligt skydd i allmänhet är kamrat Tuchatjevskijs svaga sida, trots att han är en av de mest talangfulla av våra unga militärarbetare.

Men även utan en internationell generalstab, som inte motsvarar situationen och därför är opraktisk, så fullföljde den internationella kongressen, i egenskap av de revolutionära arbetarpartiernas företrädare, verkligen (och fortsätter via exekutivkommittén att genomföra) den internationella revolutionens ”generalstabs” grundläggande ideologiska arbete: att hålla koll på vänner och fiender, neutralisera de som vacklar med målet att senare vinna dem till revolutionens sida, bedöma den föränderliga situationen, bestämma de mest trängande uppgifterna och rikta in ansträngningarna i världsskala på dessa uppgifter.

De slutsatser som följer av denna inriktning är mycket komplicerade. De kan inte passas in i några få generalstabsvarianter. Men sådan är vår epoks karaktär. Fördelarna med denna inriktning är att den svarar mot epokens och dess förhållandes karaktär. Vi inrättar också vår militära politik i enlighet med denna inriktning. För tillfället är den aktivt avvaktande, defensiv och förberedande. Vi är framförallt intresserade av att ge vår militära ideologi, metoder och apparat en flexibilitet som är tillräckligt elastisk för att vid varje förändring av händelserna rikta in våra främsta krafter i den huvudsakliga riktningen.

13. Defensiv anda och offensiv anda

Men trots allt, säger Solomin (sid 22), så ”är det omöjligt att på en och samma gång utbilda i en offensiv och en defensiv anda.” Men detta är ren dogmatism. Var och av vem har det bevisats? Av ingen och ingenstans, ty det är helt igenom felaktigt. Hela uppbyggnadsarbetets hantverk i Sovjetryssland på det militära området (och inte bara på detta område) består av att förena den proletära förtruppens revolutionärt offensiva tendenser med bondemassornas, och till och med breda kretsar av arbetarklassen själv, revolutionärt defensiva tendenser. Denna förening motsvarar den internatio-

5 Kamrat Tuchatjevskijs brev publicerades i hans bok *Vojna Klassov* [Klassernas krig]. (En engelsk översättning av Tuchatjevskijs brev finns i John Ericsons *The Soviet High Command*, s 784-785.)

nella situationen i sin helhet. Genom att förklara dess betydelse för arméns avancerade delar så lär vi dem att förena försvar och anfall på ett riktigt sätt, inte bara i strategisk utan också i revolutionärt historisk mening. Tror kanske Solomin att detta kväver ”andan”? Både han och hans anhängare antyder det. Men det är rent vänstersocialistrevolutionärt tänkande! Att klargöra grunden i den internationella och inhemska situationen och en aktiv ”manövrerande” anpassning till denna situation kan inte kväva utan bara härda andan.

Eller är det kanske *i rent militär mening* omöjligt att förbereda armén både för försvar och anfall? Men även det är rent nonsens. I sin bok betonar Tuchtatjevskij tanken att det under ett inbördeskrig är omöjligt, eller nästan omöjligt, för försvaret att få stabila ställningar. Av detta drar Tuchtatjevskij den riktiga slutsatsen att defensiven under dessa omständigheter precis som offensiven av nödvändighet måste vara aktiv och manövrerande. Om vi är alltför svaga att angripa så vrider vi oss ur fiendens grepp, för att senare samla våra styrkor till en knytnäve på den väg där han senare avancerar och slå mot hans svagaste punkt. Nästan absurt felaktig är Solomins påstående att en armé uteslutande måste utbildas för en speciell sorts krigföring – *antingen defensiv* eller *offensiv*. I verkligheten utbildas och tränas en armé för kamp och för seger. Defensiva och offensiva operationer ingår som en föränderlig faktor under kampen, i synnerhet om denna innefattar manövrerande. Den vinner som försvarar sig bra när det är nödvändigt att angripa. Det är den enda välgrundade utbildning vi måste ge vår armé och i synnerhet dess befälhavare. Ett gevär med bajonett är utmärkt både för försvar och angrepp. Samma sak gäller soldatens händer. Soldaten själv och den enhet han tillhör måste vara förberedd för strid, för självförsvar, för att stå upp mot och styra bort fienden. Det regemente angriper bäst som kan försvara sig själv. Ett bra försvar kan bara det regemente uppnå som önskar och kan attackera. Förordningarna måste lära ut hur man strider och inte bara förbereda för offensiva operationer.

Att vara revolutionär är ett andligt tillstånd och inte ett färdigt svar på alla frågor. Det kan ge entusiasm, det kan garantera geist. Entusiasm och geist är ytterst värdefulla för framgång men de är inte de enda. Man måste ha en inriktning och utbildning. Och bort med dogmatiska skyggglappar!

14. De mest omedelbara uppgifterna

Men finns det inte i detta komplicerade nätverk av internationella relationer vissa klarare och tydligare faktorer som vi under de närmaste månaderna måste rätta oss efter i vår militära verksamhet?

Det finns sådana faktorer och de talar för sig själv alltför högljutt för att anses vara hemliga. I väst har vi Polen och Rumänien, med Frankrike bakom sig. I Fjärran östern har vi Japan. Runt Kaukasien har vi Storbritannien. Här kommer jag bara att dröja vid frågan om Polen, eftersom den är mest slående och lärorik.

Frankrikes premiärminister Briand förkunnade i Washington att vi förbereder oss för att angripa Polen till våren. Inte bara varenda befälhavare och varje soldat i Röda armén utan också varenda arbetare och bonde vet att det är fullständigt struntprat. Givetvis vet också Briand det. Hittills har vi betalat ett så högt pris till de små och stora banditerna för att få dem att lämna oss i fred att det går att tala om en ”plan” från vår sida att angripa Polen bara för att ha en täckmantel för någon sorts ondskefull komplott mot oss. Vad är vår verkliga linje gentemot Polen?

Beslutsamt och enträget visar vi för de polska massorna, inte bara ord utan även i handling – och först och främst genom att strikt fullfölja Riga-avtalet – att vi vill ha fred och därmed hjälpa till att bevara den.

Skulle den polska militära klicken, eggad av klicken i den franska börsen, trots det angripa oss till våren så kommer kriget från vår sida att vara verkligt defensivt, både till sitt väsen och det sätt på vilket folket kommer att betrakta det. Just denna klara och tydliga medvetenhet om att vi är

oskyldiga till ett krig som tvingats på oss kommer att intimt svetsa samman arméns alla delar – de avancerade kommunistiska proletärerna, specialisten som trots att han inte är med i partiet är Röda armén hängiven, och den underutvecklade bondesoldaten – och kommer därmed på bästa sätt att förbereda armén för att visa initiativ och inleda en självupppoffrande offensiv under detta försvars-krig. Var och en som tror att denna politik är svävande och villkorlig, var och en som förblir oklar om ”vilken sorts armé vi förbereder och för vilka uppgifter”, var och en som tror att ”det är omöjligt att på en och samma gång utbilda både i defensiv och offensiv anda” förstår ingenting och gör bäst i att hålla tyst och inte stå i vägen för andra!

Men om det finns en så komplicerad förening av faktorer i den internationella situationen hur kan vi trots det i praktiken orientera oss under uppbygget av armén? Vilken numerär styrka ska armén ha? Av vilka formationer ska den bestå? Hur ska de utplaceras?

Det går inte att ge något absolut svar på någon av dessa frågor. Man kan bara tala om ovetenskapliga approximeringar och lämpliga korrigeringar av dem beroende på förändringar i situationen. Bara hjälplösa dogmatiker tänker sig att svaren på frågor om mobilisering, gruppering, träning, utbildning, strategi och taktik går att komma fram till med hjälp av härledning, på ett formallogiskt sätt, utifrån en okränkbar ”militärdoktrins” förutsättningar. Vi saknar inte magiska, oförbehållsamma militära formler, utan ett noggrannare, mer omsorgsfullt, exakt, vaksamt och samvetsgrant arbete baserat i de grundvalar som vi redan bestämt har slagit fast. Våra förordningar, våra program, våra organisationer är bristfälliga. Det är odiskutabelt. Det finns en mängd försummelser, felaktigheter, saker som är omoderna och ofullständiga. De måste rättas till, förbättras, göras mer exakta. Men hur och utifrån vilken ståndpunkt ska detta göras?

Man säger oss att vi måste ta läran om offensiv krigföring som grundval för vår granskning och korrigering. ”Denna formulering”, skriver Solomin, ”utgör en ytterst avgörande (!) vändning (i uppbygget av Röda armén), det är nödvändigt att ompröva alla (!) de uppfattningar som vi utvecklats, att genomföra en fullständig (!) omvärdering av värderingarna utifrån ståndpunkten att övergå från en rent defensiv till en offensiv strategi. Utbildningen av befälhavarna, förberedelserna av de enskilda soldaterna... beväpningen – allt detta (!) måste hädanefter ske i offensivens tecken.” (Sid 22.)

”Bara med en sådan enhetlig plan”, fortsätter han, ”kommer Röda arméns inledda omorganisering att resa sig från ett tillstånd av formlöshet, oordning, disharmoni, vacklan och frånvaro av ett klart känt mål.” Som vi ser är Solomins uttryck strikt offensiva men hans påståenden är absurda. Formlösheten, vacklan och oordningen existerar bara i hans eget huvud. De finns objektiva svårigheter och praktiska misstag under vårt uppbygge. Men det existerar ingen oordning, vacklan eller disharmoni. Och armén kommer inte att tillåta Solomin och de andra att driva igenom sina organisatoriska och strategiska virrigheter och därmed införa vacklan och oordning.

Våra förordningar och program behöver revideras men inte utifrån dogmatiska formler om en ren offensiv utan utifrån de erfarenheter som vi fått under de senaste fyra åren. Vi måste läsa, diskutera och korrigera förordningarna vid befälhavarnas konferenser. Medan minnet av både små och stora stridsoperationer fortfarande är i färskt minne är det nödvändigt att jämföra dessa erfarenheter med formuleringarna i förordningarna, och varje befälhavare ska medvetet fråga sig om dessa ord svarar mot praktiken eller ej, och om de skiljer sig bestämma vari skillnaderna ligger. Att samla alla dessa systematiserade erfarenheter i centrum, sammanfatta dem, värdera dem mot högre erfarenheter inom strategi, taktik, organisation och politik, rensa förordningarna och programmen från allt omodernt, överflödigt material, föra dem närmare armén och få armén att känna i hur stor utsträckning de är nödvändiga för den, och hur mycket de ska ersätta improviseringar – det är en stor och livsviktig uppgift!

Vi är i besittning av en inriktning som är internationell till omfattningen och har en stor internationell räckvidd. En av dess delar har redan klarat av erfarenheternas prövning: en annan prövas just

nu och klarar av provningen. Den kommunistiska förtruppen är tillräckligt övertygad om revolutionära initiativ och en aggressiv anda. Vi behöver inga vidlyftiga, högljudda förnyelser i form av nya militärdoktriner, och inte heller några svulstiga proklamationer av dessa doktriner. Det vi behöver är en systematisering av erfarenheterna, förbättring av organisationen, uppmärksamhet på detaljerna.

Vi får inte upphöja bristerna i vår organisation, vår efterblivenhet och fattigdom i synnerhet på det tekniska området, till en lärosats. De måste elimineras med alla medel i vår makt under försöken att i detta avseende närma oss de imperialistiska arméerna, som inte förtjänar annat än att krossas, men som i vissa avseenden är oss överlägsna: välutvecklat flyg, gott om kommunikationsmedel, välutbildade och noggrant utvalda befälhavare, precision vid beräkning av resurserna, korrekta ömsesidiga förbindelser. Detta är naturligtvis bara det organisatoriska och tekniska höljet. Moraliskt och politiskt faller de borgerliga arméerna sönder eller är på väg mot sönderfall. Vår armés revolutionära karaktär, våra befälhavares och den stora massan soldaters klassenhetslighet, en kommunistisk ledning – häri ligger vår mäktigaste och mest oövervinnliga styrka. Ingen kan ta det ifrån oss. All vår uppmärksamhet måste nu inriktas på förbättringar och ökad precision och inte mot en inbillad rekonstruktion. Att förse enheterna med ordentlig mat, inte låta livsmedlen bli dåliga, koka god kålsoppa, lära ut hur man utrotar löss och håller kroppen ren, genomföra ordentliga övningar, och göra det mer sällan inomhus och oftare under bar himmel, förbereda politiska diskussioner på ett vettigt och riktigt sätt, ge varenda man i Röda armén en tjänstgöringsbok och se till att noteringarna är riktiga, att lära ut hur man rengör gevär och smörjer in kängorna, lära ut hur man skjuter, hjälpa befälhavarna att grundligt tillgodogöra sig förordningarnas order angående kommunikationer, spaning, rapporter och säkerhet, lära sig och lära ut hur man ska anpassa sig till lokala förhållanden för att linda sina fottyg på ett ordentligt sätt så att man inte skaver sina fötter blodiga, och återigen, att smörja sina kängor – sådant är programmet den kommande vintern och våren.

Om någon vid något festligt tillfälle skulle kalla detta för en militärdoktrin så kommer han inte att straffas för det.

Moskva, 22 november-5 december 1921.